

בית משפט השלום בהרצליה

ת"א 33988-12-09 מחאג'נה ואח' נ' אחים פואד בע"מ ואח'

בפני כב' השופט יחזקאל הראל – סגן הנשיאה

- התובעים
1. עזבון המנוח מחמוד כמאל חד'ר מחאג'נה
  2. עבלה מחאג'נה
  3. כאמל חד'ר מחאג'נה
- שלושתם ע"י ב"כ עוה"ד תמר סיוון ואח'

נגד

- הנתבעים
1. אחים פואד בע"מ
  - ע"י ב"כ עו"ד סעיד מחאג'נה ואח'
  2. גילץ - חברה להשקעות בע"מ
  - ע"י ב"כ עוה"ד גבע ואח'
  3. יעקב אברגל
  - ע"י ב"כ עוה"ד גביש
  4. עדי שיין קבלנים בע"מ
  - ע"י ב"כ עוה"ד לויטן ואח'
  5. גרוסמן (י.א) בע"מ
  - ע"י ב"כ עוה"ד חיות ואח'
  6. אלי אלוני אלום בע"מ
  - ע"י ב"כ עוה"ד מיכלס ואח'
  7. כלביט אבן ארי בע"מ
  - ע"י ב"כ עוה"ד בוסתנאי ואח'
  8. הראל חברה לביטוח בע"מ
  - ע"י ב"כ עוה"ד חיות ואח'
  9. מנורה חברה לביטוח בע"מ
  - ע"י ב"כ עוה"ד מיכלס
  10. כלל חברה לביטוח בע"מ
  - ע"י ב"כ עוה"ד לויטן ואח'

פסק דין

מבוא

1. לפני תביעת עזבון המנוח מחמוד כמאל מחאגינה ז"ל (להלן: "המנוח"), תלוי ויורשיו (להלן: "התובעים"), בגין נזקיהם, שנגרמו בעקבות מותו של המנוח בתאונה שארעה ביום 8.7.08 (להלן: "התאונה").
התאונה ארעה כתוצאה מהתמוטטות פיגום (להלן: "הפיגום"), שהוצב בבניין מגורים שהוקם באתר בנייה ברחוב דגניה בנתניה (להלן: "הבניין").
התביעה הוגשה כנגד עשרה נתבעים שונים כמפורט להלן.
2. הנתבעת 1 – אחים פואד בע"מ (להלן: "האחים פואד"), הינה "מבצע הבניה" כמשמעו ב**פקודת הבטיחות בעבודה** (עבודות בניה), התש"ל-1970 (להלן: "הפקודה").
3. הנתבעת 2 – גילץ חברה להשקעות בע"מ (להלן: "גילץ"), הינה מזמין העבודה כמשמעו בפקודה.
4. הנתבע 3 – מר יעקב אברגיל (להלן: "אברגיל"), שהינו מקים פיגומים מוסמך כמשמעו ב**תקנות הבטיחות בעבודה** (עבודות בניה), תשמ"ח-1988 (להלן: "תקנות הפיגומים"), הקים את הפיגום.
הפיגום הוקם כשלושה חודשים עובר לתאונה, לשם ביצוע עבודות גמר בחזיתות הבניין. הפיגום התנשא לגובה של כ-26–28 מטר, והוצב בחזית דרומית מערבית ודרומית מזרחית של הבניין. זקפי הפיגום עשויים מצינורות מתכת. הפיגום חוזק באמצעות חיזוקים אלכסוניים ורגליים כפולות. לשם יציבותו וחיבורו לבניין, חובר הפיגום לבניין בשתי שיטות: 1. באמצעות רגליים טלסקופיות שהוצבו בתוך הדירות ולחוצות בכוח בין הרצפה לבין התקרה. לרגליים הללו חוברו קשירות אופקיות, עשויות צינורות מתכת שהועברו דרך פתחי החלונות לזקפי הפיגום. הקשירות האופקיות חיברו את הפיגום לרגליים הטלסקופיות (להלן: "הקשירות הפנימיות").
2. באמצעות צינורות מתכת, המהווים קשירות אופקיות המחברות את זקפי הפיגום ישירות לקיר החזית (להלן: "הקשירות החיצוניות").
5. הנתבעת 4 – עדי שיין קבלנים בע"מ (להלן: "עדי שיין"), ביצעה את עבודות הטיח בבניין.
6. הנתבעת 5 – גרוסמן (י.א.) בע"מ (להלן: "גרוסמן"), הייתה מעבידתו של המנוח והיא שסיפקה לעדי שיין עובדים לעבודה בבניין, לרבות את המנוח.

7. הנתבעת 6 – א.א. אלום בע"מ (להלן: "אלום"), ביצעה עבודות אלומיניום בבניין, לרבות התקנת חלונות בדירות.
8. הנתבעת 7 – כלביט אבן ארי בע"מ (להלן: "כלביט"), ביצעה עבודות חיפוי אבן בחזית הבניין.
9. הנתבעת 8 – הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "הראל"), הינה מבטחת אחריותה של גרוסמן.
10. הנתבעת 9 – כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "כלל"), הינה מבטחת אחריותה של שיין. על פי הנטען ע"י כל שאר הנתבעים, הפוליסה שהופקה ע"י כלל לבקשת גילץ (להלן: "הפוליסה") – מכסה את חבות כל הנתבעים.
11. כל הנתבעים, למעט אברג'יל ושיין, שלחו הודעות לצד שלישי כנגד כלל. כל הנתבעים למעט אברג'יל שלחו הודעות לצד שלישי, בין היתר, כלפי גילץ. מרבית הנתבעים שלחו הודעות לצד שלישי כלפי אברג'יל. כן נשלחו ע"י גרוסמן הודעות לצד שלישי כנגד מרבית הנתבעים. כמו כן, נשלחו הודעות נוספות לצד שלישי והודעות לצד רביעי, שבסופו של יום אינן נדרשות לשם הכרעה במחלוקות.
12. במהלך שמיעת הראיות, הגיעו כל הנתבעים להסכמה עם התובעים, בהתאם להצעת בית המשפט, כי ישולם ע"י הראשונים, ביחד ולחוד, סך של כ- 1,415,512 ₪. בנוסף, החלוקה שבין הנתבעים בינם לבין עצמם, תיקבע בין בהסכם פשרה בין כלל הנתבעים ובין בהתאם להכרעת בית המשפט. כן הוסכם כי סכום הפשרה יישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום 21/3/13 ועד לתשלום בפועל. כמו כן, הוסכם כי ביצוע התשלום יעוכב עד לסיום המחלוקות שבין הנתבעים בינם לבין עצמם. ביום 21.3.13 אושר הסכם הפשרה וניתן לו תוקף של פסק דין חלקי (להלן: "הסכם הפשרה עם התובעים"). שמיעת הראיות בשאלת החבות שבין הנתבעים בינם לבין עצמם נמשכה כסדרה.
13. ביום 2.4.13, בסמוך לאחר תום שמיעת הראיות, נשלחה לצדדים הצעת פשרה מפורטת, המתייחסת לחלקו של כל אחד ואחד הנתבעים בנפרד. הנתבעים ניהלו ביניהם מו"מ על בסיס ההצעה ובסופו של יום אומצה ההצעה במלואה (למעט שינוי

קל), ע"י כל הנתבעים **למעט** אברגייל (כל הנתבעים למעט אברגייל יקראו להלן "הנתבעות"). (להלן: "**הסכם הפשרה שבין הנתבעות**"). ביום 28.5.13, ניתן פס"ד חלקי המאשר הסכם זה.

14. בהתאם להסכם הפשרה שבין הנתבעות, הן תשאנה ב-90% מסכום הפשרה, ככל שיקבע כי חלקו של אברגייל הינו 10%. ככל שייקבע אחרת באשר לחלקו של אברגייל – תישאנה הנתבעות בחלק שיושת עליהן, בהתאם לחלוקה שנקבעה ביניהן. יובהר כי הסכם הפשרה אינו גורע מזכויותיו של אברגייל, אף כי הנתבעות מיקדו במאוחד את טענותיהן כלפיו.

ביום 28.5.13, ניתן תוקף של פסק דין חלקי להסכם הפשרה שבין הנתבעות.

15. בישיבת יום 2.6.13, השלימו ב"כ הנתבעות ואברגייל את סיכומיהם בע"פ, כהשלמה לסיכומיהם הקצרים בכתב. לטענת הנתבעות, חלקו של אברגייל בחבות הינו בשיעור של 30% לפחות, בעוד שלטענתו לא מוטלת עליו כל חבות. לחילופין, ככל שיקבע כי מוטלת עליו חבות כלשהיא – על כלל לשפותו מכוח הפוליסה.

16. אדרש תחילה לטענות הצדדים בשאלה – האם מוטלת על אברגייל חבות בגין קרות התאונה. ככל שיקבע כי מוטלת עליו חבות כלשהיא לאירוע התאונה – יקבע שיעורה, בד בבד עם קביעת שיעור אחריותם של כל אחד מהנתבעים בנפרד, וזאת בשל הצורך לשקלל את אחריותו של אברגייל בהתייחס לאחריותו של כל נתבעת הנימנת על הנתבעות. יאמר כי הכרעה זו, ככל שתידרש, נועדה אך ורק לשם חלוקת החבות בינן לבין אברגייל ואין בה כדי לפגוע מהסכמתן, כפי שבאה לידי ביטוי בהסכם הפשרה שבין הנתבעות.

ככל שימצא כי לא מוטלת על אברגייל כל חבות לאירוע התאונה, יהיה על הנתבעות לשאת במלוא פיצוי התובעים בהתאם להסכם הפשרה עם התובעים, על פי המפתח שהוסכם בניהן.

17. יאמר כי תלויות ועומדות כנגד הנתבעים שתי תביעות של שני עובדים נוספים שנפצעו בתאונה. כן תלויה ועומדת תביעתו של אברגייל כנגד חלק מהנתבעות בגין נזקים שנגרמו לו לטענתו, עקב התמוטטות הפיגום ואובדן רווחים. נראה כי הכרעה בתיק שלפניי תשליך על שאלת החבות בשאר התיקים.

18. כל ההדגשות להלן אינן מופיעות במקור, אלא אם יאמר אחרת.

תמצית טענות הצדדים**19. אפרט להלן את תמצית טענות הנתבעות כלפי אברג'יל:**

- האחריות לתאונה, רובצת לפתחו של אברג'יל, בראש ובראשונה. הוא שהתקין את הפיגום שקרס, הוא שהיה אחראי לתקינתו, יציבותו ובטיחותו לאורך כל התקופה והוא שאחראי גם לקריסתו. אברג'יל זומן מעת לעת, לבדוק את הפיגום ולחזקו.
- בהתאם לס' 41 [לפקודת הנזיקין](#) [נוסח חדש], תשכ"ח-1968 (להלן: "פקודת הנזיקין") עול הראיה מוטל על אברג'יל להוכיח כי לא התרשל ונטל זה לא הורם על ידיו;
- עדי כלביט ואלום, העידו כי לא פירקו כל קשירה ביום התאונה ובסמוך לה. משאברג'יל הגיע בסמוך לפני יום התאונה על מנת לחזק הקשירות – היה עליו להבחין בכל הפירוקים ולקשור מחדש את הקשירות שהותרו, על מנת שהפיגום יהיה יציב ובטיחותי לשימוש. קריסת הפיגום לאחר ביקורו של אברג'יל, מבלי שפורקו קשירות ע"י הקבלנים השונים, מעידה על רשלנותו – בין אם בהתקנת הפיגום ובין אם בביצוע החיזוקים הנדרשים;
- טענת אברג'יל כי כל הפירוקים לרבות עבודות החיפוי והתקנת החלונות, בוצעו תוך שעות ספורות מהרגע שסיים לחזק את הפיגום ועזב את האתר ועד למועד התאונה-אינה סבירה ועומדת בסתירה לראיות שהוגשו;
- אברג'יל לא הגיש חוות דעת מומחה לתמיכה בטענותיו;
- יש לראות באברג'יל כמי שאחראי עיקרי לקרות התאונה;
- גרסאותיו של אברג'יל באשר למועד בו הגיע לבניין על מנת לחזק את הקשירות, סותרת זו את זו;
- עבודות החיזוק לא בוצעו ע"י אברג'יל, אלא ע"י עובדיו שהוכח כי אינם מוסמכים לבניית פיגומים כפי שאף הודה. מה גם שהוכח כי לא הגיע לאתר עובר לתאונה;
- גרסתו של אברג'יל כי עלה לכל הקומות ובדק שיש חיזוקים, עומדת בסתירה לגרסתו כי יכול ולא עלה עד לקומות העליונות על מנת לבדוק אם יש קשירה אופקית אם לאו;
- רב הנסתר על הגלוי בכל הנוגע למעשיו של אברג'יל בסמוך לפני יום התאונה;
- הוכח כי אברג'יל לא טרח להידרש בין היתר, לפרק ג' [לתקנות הבטיחות בעבודה](#) (עבודות בניה), התשמ"ח-1988, לרבות תקנה 44 (להלן: "תקנות הפיגום"), כאשר בנה אותו, וספק אם כלל היה מודע להן;
- התקן הישראלי 1139 חלק 1 (2000) (להלן: "התקן"), קובע את המרחקים האנכיים והאופקיים בין העגונים של הפיגום למבנה. אברג'יל לא היה מודע לקיומו של התקן

- ואף הודה כי אינו מודד את המרחקים בין קשירה לקשירה וכי הוא מבצען בהתאם לניסיונו ;
- אברג'יל הפר חובות חקוקות, לרבות תקנה 44 לתקנות הפיגום ;
  - אין לייחס משמעות לקביעתו הבלתי מבוססת בעליל של המפקח בדבר היעדר אחריותו של אברג'יל. זאת משום שהודה כי לא בדק בדפנות הבניין בהם הפיגום עמד בשלמותו האם הותקן כראוי ובהתאם לדרישות התקנות, לא הסתכל מה המרחקים בין הקשירות, לא בדק את יומני העבודה ולא חקר את אברג'יל ואף לא נפגש עמו ;
  - הוגשה חוות דעת מקצועית אחת ויחידה של ד"ר אייל ביקלס, שקבע כי הפיגומים שהתקין אברג'יל הותקנו בניגוד לתקנים ולתקנות. חוות דעתו לא נסתרה, מה גם שלא הוגשה ע"י אברג'יל או ע"י מי מהצדדים האחרים חוות דעת סותרת ;
  - הוכח כי הוצבה כננת על הפיגום מבלי שהייתה מעוגנת לבניין. אברג'יל הודה כי כלל לא היה מודע לכננת, שכן לא עלה עד לקומה העליונה של הבניין. לו היה עושה כן, היה מעיר על כך למנהל העבודה. כן הוכח כי הכננת הופעלה בבוקר יום התאונה ;
  - לא הוכח כי עובדי אלום ו/או כלביט פרקו קשירות לאחר שאלו חוזקו ע"י אברג'יל ;
  - אברג'יל הינו קבלן עצמאי שמומחיותו הינה הקמת פיגומים, ועל כן מוטלת עליו מלוא האחריות להתמוטטות הפיגום ;
  - יש להטיל על אברג'יל חבות בשיעור של 30% לפחות ;
  - תנאי מקדמי לכניסתה לתוקף של הפוליסה בכל הנוגע לפיגום, הינו כי הפיגום יתוכנן ויאושר ע"י קונסטרוקטור. משהוכח כי תנאי זה לא התקיים – הפוליסה אינה מכסה את התמוטטותו ותוצאותיה ;
  - לחילופין וככל שלא תתקבל טענת כלל כי הפוליסה אינה חלה, תטען כי הפוליסה אינה מכסה אחריות מקצועית ועל כן אינה מכסה את אחריותו המקצועית של אברג'יל. זאת ועוד, אברג'יל לא שלח הודעת צד ג' כנגד כלל ועל כן ולו רק מטעם זה, דין עתירתו להידחות על הסף ;

תמצית טענות אברג'יל

20. אפרט להלן את תמצית טענות אברג'יל:

- כל הראיות שהופנו כנגד אברג'יל אינן בגדר ראיות ישירות, אלא סברה בלבד ואין די בהן על מנת להרים את הנטל המוטל להוכחת אחריותו של אברג'יל ;
- הורם נטל ההוכחה על פי מאזן ההסתברויות הדרוש להוכחת אחריותו של כל אחת מהנתבעות ;

- הוכח כי אברג'יל היה מוזעק לבניין מעת לעת, על מנת לקשור מחדש קשירות שפורקו בזדון ו/או ברשלנות ע"י עובדי אלום וכלביט, כאשר האחים פואד וגילץ לא מנעו זאת;
- גילץ היא שקבעה כי יש לפרק את הפיגום ביום 9.7.08, ועל כן מיהרו כל קבלני המשנה ועובדיהם לסיים את עבודתם;
- אברג'יל הוזעק למקום יום-יומיים לפני יום התאונה. הוכח כי חיזק את קשירות הפיגום שפורקו ע"י גורם כלשהוא, שאינו אברג'יל. כן הוכח כי הקשירות והחיזוקים נעשו לשביעות רצונם של מנהל העבודה, המפקח על העבודה וגילץ;
- הוכח כי הגורמים היחידים להם היה מניע לפרק הקשירות היו האחים פואד; גילץ; אלום וכלביט, שכן הן הפריעו להם לסיים את עבודתם באותו היום; הוכח כי הקשירות הוסרו ביום התאונה ע"י אלום וכלביט;
- הוכח כי אברג'יל הינו הגורם היחיד שהיה מוסמך ומורשה לפרק ולהרכיב קשירות. חרף ידיעתן זו של הנתבעות, האחים פואד ו/או גילץ שהיו מנהלות ומפקחות על העבודה כקבלניות ויזמיות הפרויקט, והיו אחראיות על כל קבלני המשנה, לא פעלו לאכיפת הוראות הדין;
- הנתבעות לא הביאו כל ראיה להוכחת אחריותו הנטענת של אברג'יל. היפוכו של דבר – המפקח שזומן לעדות מטעם התובעים, שהיה העד המקצועי והאובייקטיבי היחיד שהיה בשטח, העיד כי לא מוטלת על אברג'יל כל אחריות להתמוטטות הפיגום;
- חוות דעתו של ד"ר ביקלס קרסה במהלך חקירתו הנגדית ואין ליתן לה כל משקל;
- לחילופין, פירוק הקשירות ע"י אלום וכלביט הינו בגדר "גורם זר מתערב", אשר הוא הגורם הבלעדי להתמוטטות הפיגום;
- הוכח כי המשקל שנשא הפיגום לאורך כל ארבעת החודשים עד להתמוטטותו, היה כבד עשרות מונים מהמשקל שנשא ביום התאונה;
- לחילופין ולמען הזהירות, הפוליסה מכסה את אחריותם של כל קבלני המשנה, לרבות אחריותו המקצועית של אברג'יל, אשר לא הוחרגה בפוליסה ומשכך על כלל לשאת בכל תשלום בו יחוב.

דיון

העובדות, כפי שהוכחו בסופו של יום

מבוא

21. אקדים ואומר, כי עד לתום שמיעת הראיות האינטרסים הנוגדים שבין מרבית הנתבעים הביאו לכך שעדויותיהם וראיותיהם "הותאמו" לצרכיהם, וכי אותן ראיות

שחסרו לשם קביעת מסמרות של ממש במחלוקות העובדתיות היו בידי חלק מבעלי הדין, אך לא הובאו לפני ביהמ"ש והצדדים האחרים. הטיב לתאר זאת אחד מב"כ הנתבעות בפתח סיכומיו בע"פ:

"מה שעוד ברור, למרות העדויות המעורפלות ולמרות שכל אחד מהצדדים ואני יכול להגיד בהכנעה שאני ישבתי פה ושמעתי, כל אחד מהצדדים מיקם את הגרסה שלו לפי הצורך. אין פה עד אחד שאפשר להגיד שהעדויות שלו, אפשר להגיד עליה אמן כן יהי רצון. זה בית המשפט יצטרך להתמודד עם זה".

(שורות 25–28 בעמ' 4 לפרוטוקול ישיבת יום 2.6.13).

החרה והחזיק אחריו בא כוח נוסף של מי מהנתבעות:

" כל הדברים האלו כשאנחנו מחברים את כלל הנסיבות, אנחנו בראיות נסיבתיות, הרי אף אחד לא היה שם מטעמנו, כולם משערים השערות...ראינו פה שיש פער ניכר בין העדויות שנתנו במשטרה, במשטרת ישראל ולמשרד העבודה והרווחה לבין העדויות שניתנו בפני בית המשפט, עד כדי כך שלמרבה הצער לא ניתן להסתמך על מי מהעדים. ואנחנו כולנו חכמים לאחר מעשה ומנסים לקחת אל"ף את השכל הישר שלנו, את ההיגיון שלנו, כן? לנסות ולמצוא מתוך ראיות אובייקטיביות שיש בפני אדוני את התמונה וכו' וכו', ולנסות לקבוע מה היה" (עמ' 250–260 לפרוטוקול).

22. עד לתום שמיעת הראיות, כל אחת מהנתבעות הגנה בטיעוניה וראיותיה על האינטרס הצר שלה, וניסתה להעביר האחריות למי מהנתבעים האחרים. חלק מהנתבעות, כדוגמת גילץ והאחים פואד, תמכו בעמדת אברג'יל כי לא מוטלת עליו אחריות. כל הנתבעות עשו יד אחת כנגד כלל להדיפת טענתה כי לו הפיגום היה מוקם בתכנון קונסטרוקטור ובאישורו, הפיגום לא היה מתמוטט. בעקבות הסכם הפשרה שבין הנתבעות, הן נאלצו לשנות טעמיהן ולהפנות את חציהן כלפי אברג'יל בלבד. אברג'יל לעומתם, לא שינה טעמיו והתמיד בגרסתו ובטיעונו.

23. אחת השאלות המרכזיות הנדרשות להכרעה, הינה מדוע התמוטט הפיגום ביום התאונה ולא במהלך שלושת החודשים בהם נעשה בו שימוש? האם התקיימו באותו יום נסיבות מיוחדות אשר הביאו להתמוטטותו? האם גם אם יוכח כי אברג'יל היה אחד הגורמים לקרות התאונה אין לראותו כאחראי, שכן אשם של אלום ו/או כלביט הוא שהיה הסיבה המכרעת לקרות התאונה, כאמור בס' 64 לפקודת הנזיקין.

24. כאמור, לטענת הנתבעות אברג'יל הפר הוראות חובה חקוקה לרבות תקנות הפיגום. כן נטען כי התקיימו התנאים להעברת הנטל לאברג'יל לפי ס' 41 [לפקודת הנוזיקין](#).
 באשר לטענה בדבר הפרת חובה חקוקה – בהתאם לתקנה 74 [לתקנות סדר הדין האזרחי](#), [התשמ"ד-1984](#), על הטוען לכך לפרט בכתב טענותיו את החיקוק שהופר על מנת שהצד שכנגד יוכל להיערך להגנתו. ככל שנטען וככל שהוכחה הפרת החיקוק – עובר הנטל למפר להוכיח כי האירוע לא ארע בגין הפרתו.

25. עיון בכתבי הטענות של כל בעלי הדין, לרבות ההודעות לצד השלישי ורביעי שנשלחו לאברג'יל, מעלה כי טענות אלו לא הועלו בכתבי הטענות [למעט](#) בכתב התביעה. סבורני כי מש"חחזית" הנדרשת להכרעה הינה בין הנתבעות לאברג'יל ולא בין התובעים לאברג'יל – אין הראשונות יכולות ליהנות מפירותיה משלא נטענה בכתבי טענותיהן. למרות זאת, אדרש בהמשך לשאלה האם אברג'יל קיים את הוראות החיקוק וכן אדרש לשאלה האם הפיגום התמוטט בגין הפרתו, ככל שהופרה. [יובהר כי ההבדל נעוץ בשאלה על מי נטל הראיה להוכיח קיומו של הקשר בין הפרת החובה, לבין התאונה].

26. באשר לטענת הנתבעות שנטענה ע"י שיין בלבד, בהודעה ששלחה לאברג'יל בדבר תחולת הכלל "הדבר מדבר בעד עצמו", כאמור בס' 41 [לפקודת הנוזיקין](#) – לא התקיימו התנאים הנדרשים הקבועים בסעיף. כפי שיקבע בהמשך, בעת התאונה הפיגום לא היה בשליטתו המלאה של אברג'יל והנתבעות לא הוכיחו כי הנסיבות שהביאו לקרות האירוע היו בידיעתו. נהפוך הוא, הפיגום היה בשליטת חלקן ובידיעת חלקן מדוע התמוטט.

הכרעה

27. הפיגום הוקם ע"י אברג'יל כשלושה חודשים עובר לתאונה. מעת לעת, הוזמן אברג'יל ע"י פואד ו/או גילץ על מנת לחזק את הקשירות, בין אלה שהוסרו ע"י מי מהעובדים באתר, ובין אלה שהתרופפו במהלך הזמן.

28. חל איסור לפרק או לשחרר את הקשירות ואף אין לשחררן ומיד לאחר מכן לחברן, אלא אם אלו מתבצעות על ידי אברג'יל או מי מעובדיו. הוכח כי כל הנתבעות שעבדו באתר ידעו על איסור זה. כן הוכח, על פי הודעות עובדי אלוס וכלביט שנגבו ע"י המפקח בסמוך לאחר התאונה, כי מפעם לפעם שוחררו ופורקו קשירות על ידם, שלא בידיעתו או הסכמתו של אברג'יל.

29. אין חולק כי אברג'יל אמור היה לפרק את הפיגום ביום 9.7.08, למחרת יום התאונה וכי מועד זה נקבע ע"י גילץ. פירוק פיגום אמור להתבצע מהקומה העליונה ומטה, כאשר תחילה משוחררות כל הקשירות הפנימיות והחיצוניות בקומה העליונה, בסיומן מפורק הפיגום באותה קומה וכך הלאה, עד לפירוק כל קומות הפיגום.

30. בתצהיר עדותו הראשית של חליל בנורה – מנהל העבודה מטעם כלביט, היה עליה לבצע עבודות השלמה של חיפויי אבן בחזיתות הבניין. עפ"י הנטען, אברג'יל הוזמן כדי לחזק את הפיגום באמצעות הקשירות הפנימיות ובדרך זו לאפשר הסרת הקשירות החיצוניות, על מנת לאפשר לעובדי כלביט להשלים את חיפוי האבן בחזית. לטענת בנורה, אברג'יל ועובדיו הגיעו לבניין יום לפני התאונה ולאחר שחזקו את הפיגום באמצעות הקשירות הפנימיות, פירקו את הקשירות החיצוניות בין קומות 5–9. לטענתו, בעקבות זאת, עובדי כלביט השלימו בו ביום (דהיינו יום לפני התאונה), את עבודות חיפוי האבן בחזית הדרומית מקומה 5 עד קומה 9.

31. בתצהירו, הצהיר בנורה כי עובדי כלביט היו אמורים לבצע **השלמה** של החיפוי ולכן הוסרו כל הקשירות החיצוניות מקומה 5 עד 9, תוך כדי **הוספת** קשירות פנימיות (ס' 8–11 לתצהירו). בהמשך תצהירו, מצהיר בנורה כי בבוקר התאונה הבחין כי קשירות פנימיות שהיו יום קודם לכן הוסרו, ולטענתו דיווח על כך לקופרלי.

32. לא נמצאה ולו גם סתירה מהותית אחת בין גרסאותיו של אברג'יל כפי שנמסרו במועדים שונים, לרבות במהלך חקירתו הנגדית. הסתירה היחידה הינה בשאלה באיזה יום הגיע לבניין וחיזק את הפיגום – יום או יומיים לפני התאונה. יאמר כי גם הנתבעות, במהלך שמיעת הראיות טענו טענות סותרות בשאלה זו, כאשר כל אחת מהן טוענת אחרת בהתייחס לאינטרס הצר **שלה**. בעוד אשר האינטרס של אברג'יל לא השתנה לכל אורך הדרך, הרי שהאינטרסים הנוגדים של יחידי הנתבעות השתנו לאחר חתימתם על הסכם הפשרה שבין הנתבעות והפכו לאינטרס אחד – לנסות ולשכנע את ביהמ"ש כי אברג'יל הגיע לאתר יום לפני התאונה וכי על כן לא היה סיפק בידן לפרק את הקשירות החיצוניות, להשלים את עבודות החיפוי בקומות 5–9 ולהתקין חלונות.

33. לא התרשמתי כי מר אברג'יל הינו אדם "מסודר", ועל כן אין זה מפתיע שאין ברשותו רישום בדבר המועד בו הגיע לאתר. ברם, גילץ ופואד ניהלו יומני העבודה ופנקס העבודה, מהם ניתן ללמוד מתי אברג'יל הגיע לאתר וחיזק את הקשירות.

34. בפנקס העבודה, אמור להיות רישום המלמד באיזה יום הוזמן אברג'יל להגיע לאתר ובאיזה יום ובאלו שעות חיזק הקשירות. זאת ועוד, באותו תיעוד אמור להיות רישום מזמן אמת המלמד מי הסיר הקשירות החיצוניות מחזית מזרחית בקומות 1–4, ולא רק בקומות 5–9. מטעמים השמורים עמן, הנתבעות נמנעו מלהידרש לשאלה זו ואף בראיותיהן לא נדרשו לה. כל שנטען כלפי אברג'יל ע"י הנתבעות הינו כי הסיר את הקשירות החיצוניות בקומות 5–9 **בלבד**, אולם **לא נטען** כי הסיר גם את הקשירות החיצוניות בקומות 1–4. מדוע?

35. בהודעה שגבה המפקח מאריה אייבי – מנהל כלביט, הוא נשאל מי פירק את הקשירות החיצוניות בחזית הדרומית הקרובה לדרומית-מזרחית בכל הקומות 1–4, מר אייבי השיב כי לא ידוע לו. לא נטען על ידיו כי אברג'יל הוא שהסירן. אם כן, מי הסירן ומתי השלים החיפוי?

לשאלה מהותית זו, שהועלתה ע"י ביהמ"ש במהלך הסיכומים בע"פ, לא ניתן כל מענה ע"י מי מהנתבעות. חזקה כי באותו תיעוד שלא הוגש קיים מענה לכך, וככל שאין מענה, משמע כי הפיקוח שבוצע ע"י גילץ והאחים פואד לא היה הדוק ולא ווידא יישום האיסור לפרק קשירות.

36. זאת ועוד, בראיות שהובאו ע"י גילץ והאחים פואד, הוכח כי אברג'יל הוזמן על מנת לחזק קשירות ולא נטען ולא נרשם בפנקס העבודה כי היה עליו להתיר את חלקן. הוכח כי חיזוק קשירות בסמוך לפני פירוק פיגום הינו דרך עבודה מקובלת, על מנת לבצע בבטחה את פעולת הפירוק.

37. לתצהירו צירף קופרלי חלק מפנקס העבודה. עיון בתיעוד מלמד כי אברג'יל חיזק את הקשירות. לא נכתב כי פירק הקשירות החיצוניות והוסיף קשירות פנימיות, אלא כי חיזק את הקשירות הקיימות.

הוסיף והצהיר קופרלי בתצהירו כי מנהל העבודה היה בודק כל יום את הפיגומים ורק לאחר מכן, היה מאשר לעובדים לעלות עליהם (ס' 9 לתצהירו).

בפנקס העבודה נרשם ע"י קופרלי: "**אבן- המשך חיפוי + השלמות + רובה חזית דרומית. פיגום- חיזוק פיגום במקומות הדרושים**" (נספח ג' לתצהירו). בתצהירו, הצהיר מנהל העבודה כי אברג'יל הגיע "**לחיזוק הפיגום ולבדיקה שגרתית...**" (ס' 14 לתצהירו). לא נטען כי הגיע לשנות קשירות.

38. בעוד שמהרישום בפנקס לא נהיר, האם עבודה זו התבצעה יום לפני התאונה או יומיים לפניה, הרי שבתצהירו הצהיר קופרלי כי: **"מהרישומים הפנימיים שלי אני יכול לאשר שביום 6.7.08 הגיע לאתר, לבקשתו של מנהל העבודה, קבלן הפיגומים המקצועי שביצע חיזוק** [הדגשה במקור- ה.י.] **של הפיגום במקומות הדרושים"** (ס' 14 לתצהיר).

כלומר, לטענתו אברג'יל הגיע לבניין יומיים לפני קרות התאונה, ולא יום אחד לפניו וכן הגיע לחיזוק הקשירות.

39. בסופו של יום, לכל הנתבעות אינטרס לשכנע כי אברג'יל חיזק הקשירות יום לפני התאונה ולא יומיים קודם לכן. הנתבעות מבקשות לשכנע כי לא ייתכן שבפרק הזמן הקצר שחלף ממועד חיזוק הקשירות ועד למחרת היום בשעה 10:00, יכלו עובדי אלוס להספיק לפרק בעצמם את הקשירות הפנימיות ולהתקין את חלונות האלומיניום וכי בה בעת עובדי כלביט יכלו לפרק את הקשירות החיצוניות ולהשלים את עבודות החיפוי במרבית חזית הבניין. ברם, טענתן זו של הנתבעות נסתרה בראיותיהן שלהן.

40. בחקירתו הנגדית, העיד מנהל העבודה מטעם האחים פואד, אשר הייתה כאמור מבצעת הבנייה והאחראית על הבטיחות באתר, כי בתחילת כל יום עבודה לרבות ביום התאונה, בדק באופן אישי האם הותרו קשירות כלשהן. בתשובה לשאלה ישירה של ביהמ"ש, אף טען כי הינו יכול לוודא זאת ממקום עמידתו על הקרקע. ברם, חליל בנורה – ראש צוות עובדי כלביט, הצהיר בתצהירו כי בבוקר התאונה ראה את עובדי אלוס מפרקים את הקשירות הפנימיות, על מנת שיוכלו להתקין את החלונות וכי הוא העיר להם על כך.

41. בעדויותיהם בביהמ"ש, הכחישו עובדי כלביט ואלוס כי התירו את הקשירות בבוקר התאונה, שכן לטענתם כלל לא עבדו בחזית הבניין במועד התאונה. אולם עדויותיהם עומדות בסתירה לעדויותיהם של מנהל העבודה ושל קופרלי.

42. באשר לטענת הנתבעות, כי עובדיו של אברג'יל אינם מחזיקים בתעודת הסמכה כבוני פיגומים – תקנה 17 לתקנות הפיגום מתירה להתקין או לפרק פיגום **"תחת השגחתו והנהלתו הישירה של בונה מקצועי לפיגומים"**. הוכח כי אברג'יל היה בבניין ביחד עם עובדיו ועל כן המסקנה הינה כי מילא אחר הוראות התקנה.

גם אם אברג'יל עצמו לא עלה עד לקומה העליונה – הוכח כי עובדיו עלו לקומות אלו שכן לשיטת כלביט הן שהסירו את הקשירות החיצוניות ולשיטת האחים פואד וגילץ

עובדיו חזקו את כל הקשירות בכל הקומות. משכך ניסיון של הנתבעות להתלות בתשובתו זו של אברג'יל אין די בה ע"מ להוכיח כי פעל ברשלנות.

43. באשר לכננת – תקנה 24 אינה מורה על חיזוק הכננת לקיר הבניין כפי שנטען ע"י הנתבעות בסיכומיהן. ככל שנעשה בה שימוש עוד קודם לקרות התאונה – סביר כי לא היה בו כדי לפגוע בחוזקו ויציבותו של הפיגום. [ניזכר כי הנתבעות לא טענו להפרת חובה חקוקה]. יתרה מכך, בהודעתו למפקח, מסר מנהל כלביט כי ביום התאונה לא נעשה שימוש בכננת. הודעה זו תואמת להודעתו של מנהל העבודה כפי שנמסרה למפקח.

44. יכול ואברג'יל אכן לא הקים את הפיגום בהתאם להוראות תקנות הפיגום, שכן גם לגרסתו לא בדק האם המרחקים שבין הקשירות הפנימיות והחיצוניות לא עלו על הקבוע בתקנות הפיגום. ברם, משנעשה שימוש בפיגום במשך 3 חודשים מאז הקמתו – הדעת נותנת כי לו הפיגום לא היה יציב במהלך התקופה, גילץ והאחים פואד היו מתריעות על כך במהלך העבודה ומעלות זאת על הכתב בפנקס העבודה וביומני העבודה. יתרה מכך, תקנה 20 לתקנות הפיגום, מורה כי על מנהל העבודה לבדוק את יציבות הפיגום עם התקנתו ולפני שהחלו להשתמש בו ולאחר מכן, בין היתר, אחת לשבוע. תקנה 22 אינה מותירה מקום לספק בקובעה שהיה ומנהל העבודה מוצא בין היתר, כי לא קוימו הוראות תקנות הפיגום, עליו לאסור שימוש בפיגום – לשיטת מר פואד, הוא מילא חובתו ועל כן נסתרה טענתו כי לא מולאו תקנות הפיגום ע"י אברג'יל.

45. בכתב הגנתה ובראיותיה, טענה כלל כי לא התקיים התנאי המוקדם הנדרש – בדיקת הפיגום ע"י קונסטרוקטור ואישורו ביומן העבודה על תקינותו. לתמיכה בטענתה נסמכה כלל על חוות דעתו של ד"ר אייל ביקלס. מנגד, פעלו כל שאר הנתבעים להדיפת טענתה זו של כלל, על מנת לשכנע כי אין קשר בין התמוטטות הפיגום לבין בדיקתו ע"י קונסטרוקטור. אותם נתבעים אף זכו לתמיכתו של המפקח, אשר סבר כי קונסטרוקטור אינו בקיא בהקמת פיגום. שלא במפתיע, במהלך סיכומיהן שינו הנתבעות טעמיהן וטענו כי לו הפיגום היה מתוכנן ע"י קונסטרוקטור – הפיגום היה מוקם בהתאם לתקנות הפיגום והתמוטטותו הייתה נמנעת.

46. לא שוכנעתי כי אישור שכזה היה בו כדי למנוע את קרות התאונה, מה גם שעפ"י חוות דעתו של ד"ר ביקלס התאונה לא ארעה בשל אי קבלת אישור הקונסטרוקטור בלבד, אלא בשל מספר גורמים ובכללם אי קבלת אישורו. במאמר מוסגר, יצוין כי התקנות אינן דורשות תכנון ע"י קונסטרוקטור או קבלת אישורו לתקינות ויציבות הפיגום, וכי המפקח שלל בחקירתו את הצורך בכך.

47. ניתן היה להתרשם מעדותו של אברג'יל, כי אינו מנסה להטעות, להסתיר או להוליד שולל את ב"כ הנתבעות ובית המשפט. תשובותיו גם לשאלות שהשליכו על חבותו ואשר הנתבעות מבקשות עתה להסתמך עליהן אינן מתחכמות או מתוחכמות. אין בהן אמירה פוזיטיבית חד-משמעית, אלא רצון "לעבור" לשאלה הבאה (ר' תשובותיו לשאלות האם עלה לקומות העליונות, מתי היה באתר ועוד). לעומתו, עדויותיהם של עדי גילץ, האחים פואד, אלום וכלביט היו מכוונות מטרה ועקביות גם מקום בו חלקן נסתר ע"י גרסאות קודמות שמסרו.

48. הוכח מההודעות שנגבו ע"י המפקח והתמונות שצולמו על ידיו כי הותרו קשירות פנימיות. לו אכן פירוק הקשירות החיצוניות נעשה ע"י אברג'יל, אשר הוסיף כנגדן קשירות פנימיות וכי אלו לא פורקו ע"י אלום – הכיצד טענה זו מתיישבת עם הטענה להימצאותן של קשירות פנימיות מפורקות? לאנשי כלביט ואלום הפתרוניס.

49. גרסאותיהם של עדי הנתבעות באשר למועד בו הותקנו חלונות האלומיניום, סותרות זו את זו. בעוד שלגרסת מנהל העבודה, אנשי אלום, שעבדו שלא בידיעתו בחזית הבניין בבוקר התאונה התקינו חלונות כפי שגם נטען ע"י אנשי כלביט, הרי שגרסת עדי אלום הינה כי החלונות הותקנו כחודשיים קודם לכן. חזקה כי ניתן היה לקבוע מסמרות בסוגיה, לו היו מוצגות ע"י מי מהנתבעות הזמנות עבודה ובוודאי יומני ופנקסי העבודה מתקופה זו.

50. ביום 14.7.08, מסר מר מוחמד מחאגינה מנהל האחים פואד, הודעה למפקח כי אלום פירקו את הקשירות הפנימיות שהפריעו להתקנת חלונות ואנשי כלביט, בו זמנית, פירקו את הקשירות החיצוניות שהפריעו להשלמת החיפוי וכי עקב כך ארעה התאונה.

בהמשך הודעתו הוא אף מאשר כי קבלני המשנה עבדו "כמו במבצע", במטרה לסיים העבודות כמה שיותר מהר בשל פירוקו הצפוי של הפיגום וכי "זה היה כרוך בפירוק הקשירות של הפיגום ותיקון מקומות חיבורם והעובדים רצו לסיים את העבודה ביום הזה על מנת לא לחזור לעבודות תיקונים..."

51. יודגש ויובהר כי בכל ההודעות שנמסרו ע"י עובדי הנתבעות עד להגשת התביעה, לא הוטל רבב בעבודתו של אברג'יל ולא הועלתה כל טענה נגדו. טענות כלפיו הועלו לראשונה ע"י חלק מהנתבעות לאחר הגשת התביעה, בעוד שחלקן לא שינה טעמיו והמשיך להטיל האחריות על מי מהנתבעות האחרות. רק לאחר הסכם הפשרה שבין הנתבעות, הוצגה חזית אחידה מטעמן כנגד אברג'יל.

52. אין חולק כי לו היו קשירות פנימיות בעת התמוטטות הפיגום – היו נגרמים נזקים לחלונות. לא נטען כי נגרמו נזקים שכאלו. משכך, הדבר אינו מתיישב עם גרסת כלביט כי אברג'יל הגיע על מנת להוסיף קשירות פנימיות, כדי לאפשר לכלביט לפרק את הקשירות החיצוניות. לחילופין, ככל שהוספו קשירות פנימיות ומשלא נגרמו נזקים לחלונות – המסקנה המתבקשת הינה כי עובדי אלום פירקו. בין כך ובין כך, אין להטיל אשם על אברג'יל בגין מי מהחלופות.

53. זאת ועוד, בתצהירו הצהיר בנורה כי בבוקר התאונה שם לב "שבמרפסות, אשר היו שם חלונות גדולים, היו כבר מורכבים חלונות אלומיניום, אך לא היו קשירות דרך אותן חלונות, אשר אותן ביצע קבלן הפיגומים עבור ביצוע עבודות החיפוי, כפי שהיה אתמול" (ס' 18 לתצהירו). אם כך, הכיצד ניתן להטיל האשם באברג'יל?

54. הפיגום בצדו הדרומי מערבי של הבניין לא נפל, על אף שהיה מחובר לפיגום שהתמוטט. חלקו זה של הפיגום נטה לכיוון הבניין כפי שניתן לראות בבירור בתמונה 1/1, אך לא קרס. נטייה זו מלמדת כי בשלב הראשון של תהליך הקריסה, פיגום המוקם באופן תקין נוטה תחילה לכיוון הבניין ומקום בו אין די בקשירות כדי להחזיקו – הוא קורס ונופל כפי שארע לפיגום נשוא התביעה. נטייה זו של הפיגום הדרום-מערבי, מלמדת כי אין קשר בין אי הצבת הפיגום בנטייה לכיוון הבניין לבין התמוטטותו. קשר זה נשלל ע"י המפקח.

55. בתמונות שצולמו ע"י המפקח של הפיגום הדרום מערבי, ניתן לראות את הקשירות הפנימיות והחיצוניות וללמוד מהן על שיטת העבודה של אברג'יל. לו אכן היה פגם בהקמתו של חלק זה של הפיגום – חזקה כי ד"ר ביקלס היה נדרש לכך בחוות דעתו.

56. עוד יוזכר כי הפיגום הוקם כ-3 חודשים לפני קריסתו – עובדה המהווה חיזוק של ממש לטענה כי לא נפל בשל כשל בעבודתו של אברג'יל. עוד יוער, כי המפקח סבר בחקירתו הנגדית כי אברג'יל אינו אחראי לאירוע התאונה, ולדעתו אף נהג כנדרש עת

הגיע עובר לתאונה על מנת לחזק את הקשירות לקראת פירוקו. כך גם שלל המפקח את טענתו של ד"ר ביקלס כי תקנות הפיגום אוסרות שילוב שני סוגי הקשירות – פנימית וחיצונית. נראה כי גם ב"כ הנתבעות זנחו טענה זו בסיכומיהן, עת אשרו כי לא היה מנוס משילוב ביניהן. ואכן, בחקירתו הנגדית אישר ד"ר ביקלס כי ניתן לשלב בין שתי השיטות מקום בו לא ניתן לבצע סוג אחד בלבד.

57. בראיותיהן טענו מרבית הנתבעות כלפי גילץ, כי אחד הגורמים שהביאו לקריסת הפיגום היה אי תיאום בין קבלני המשנה – אלום וכלביט, שהביא לטענתם לקריסת הפיגום.

סוף דבר

58. **לסיכום:** שוכנעתי כי לא הוכח כי נפל כשל בעבודתו של אברג'יל. משכך, דין התביעה וההודעות לצד שלישי שהוגשו כנגדו להידחות. לחילופין, ככל שנפל פגם בעבודתו – אשמם של אלום ו/או כלביט, אשר גילץ והאחים פואד לא מנעוהו, הוא שהיווה את הסיבה המכרעת לקרות התאונה.

הוצאות משפט

59. בהתחשב בכך שכל הצדדים פעלו לסילוק תביעת התובעים בהתאם להמלצת ביהמ"ש וכי הנתבעות הגיעו להסדר התואם כמעט במלואו להצעת ביהמ"ש, מצאתי לחייבן, ביחד ולחוד, בהוצאות ושכ"ט אברג'יל בסך כולל של **15,000 ₪ בלבד**. סכום זה ישולם תוך 45 יום מהיום. תודתי לב"כ הנתבעים שפעלו לשמיעת הראיות באופן רציף ויעיל בכפוף למגבלות, תוך הקפדה על לוחות הזמנים שנקבעו ובכך חסכו מזמנו של בית המשפט ומזמנם.

60. בתיק זה נשלחו ע"י מרבית הנתבעות הודעות לצד שלישי, אשר הובאו בחשבון במסגרת הסכם הפשרה שבין הנתבעות. בגין כל הודעה, לרבות התביעה העיקרית, יש להשלים את יתרת מלוא האגרה. הנתבעות לא נדרשו לסוגיה זו במסגרת הסדר הפשרה שבין הנתבעות, (למעט האמירה כי "**כל צד ישא בהוצאותיו**"), ועל כן תשאנה יחדיו, כל אחת עפ"י חלקה היחסי בהסדר הפשרה, בכל אגרות ביהמ"ש.

61. על מנת שלא להכביד על גזברות ביהמ"ש, תשלח המזכירות דרישה לכלל חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 10) לתשלום מלוא יתרת האגרות בתביעה העיקרית ובכל

ההודעות לצד שלישי ורביעי שנשלחו ע"י מי מהצדדים. כלל רשאית לקזז מחלקה בתשלום הפיצוי את החלקים העודפים בהם הינה נושאת באגרה, מעבר לחלקה בהסכם הפשרה שבין הנתבעות.

ניתן היום, ד' תמוז תשע"ג, 12 יוני 2013, בהעדר הצדדים.

יחזקאל הראל ה 54678313-/-

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)